

»Uvreda Veličanstva«: teži zločin u karađorđevićevskoj kraljevini

Vladajuće su strukture u Kraljevini SHS, odnosno Kraljevini Jugoslaviji, a osobito na području Hrvatske, gdje je oporba režimu bila najizrazitija i najorganiziranija, na razne načine, vrlo često nasiljem, ali i zakonskim putem, učvršćivale i održavale unitarističko-centralistički državni ustroj uspostavljen početkom prosinca 1918. U tom kontekstu posebnu su pozornost polagale na verbalni delikt usmjeren protiv kralja ili članova kraljevske kuće; kralj je bio ne samo glavni politički arbitar u državi, nego je smatran i sinonimom državne vlasti. »Uvreda Veličanstva«, koja se svodila gotovo uvijek na verbalni delikt, ocjenjivana je kao krivično djelo, a od Zakona o zaštiti bezbednosti i poretka u državi iz ljeta 1921. bila je procesuirana i kažnjavana kao teže krivično djelo, odnosno zločin.

U karađorđevićevskoj državi – Kraljevstvu (Kraljevini) SHS, odnosno u Kraljevini Jugoslaviji, velikosrpski vladajući krugovi, na čelu s dvorom, točnije, s regentom, kraljevićem Aleksandrom, koji je vladao umjesto svoga bolesnog oca Petra I. Karađorđevića, inzistirali su na nepovredivosti svih članova kraljevske kuće, a navlastito regenta i kralja. Štoviše, centralističkim Vidovdanskim ustavom, izglasanim 28. lipnja 1921, bez obzira na žestoko protivljenje oporbe, kralj je postao i zakonski nepovrediv. Ni jedan državni forum, uključujući državnu Narodnu skupštinu sa sjedištem u Beogradu, nije ga mogao pozvati na odgovornost. Dogodilo se to unatoč uspostavljenom parlamentarnom sustavu, u kojem je Narodna skupština trebala predstavljati slobodnu volju izbornika, izraženu na skupštinskim izborima i biti vrhovno zakonodavno tijelo u državi. Na temelju Vidovdanskog ustava početkom kolovoza 1921. donesen je u Narodnoj skupštini *Zakon o zaštiti javne bezbednosti i poretka u državi*, poznatiji kao *Zakon o zaštiti države*, u kojem su, osim odredbi o zaštiti države, bile i posebne odredbe o nepovredivosti i nedodirljivosti vladara, tj. Aleksandra I. Karađorđevića, koji je postao kraljem nakon smrti Petra I. u ljeto 1921. Vrijedilo je to i za članove kraljevske kuće, žive i mrtve.¹ U sudskoj praksi, a i u praksi upravnih državnih or-

¹ Na upit Predsjedništva Zemaljske vlade u Zagrebu od 3. rujna 1921. kako da se postupa u slučaju uvrede umrlog kralja Petra I. Karađorđevića, državno je odvjetništvo promptno odgovorilo 7. rujna 1921. naglasivši da je postupak isti kao i za živoga kralja, a da se uvreda veličanstva mora kazniti po članku 91, stavak II. *Krivičnog zakona*, što je značilo kao teži zločin.

gana, policije i žandarmerije, nakon *Zakona o zaštiti javne bezbednosti* i poretka u državi »uvreda« države, a također i »uvreda Veličanstva«, odnosno dinastije Karađorđevića, smatrana je, procesuirana i osuđivana kao krivično djelo, čak kao teži zločin.²

Kažnjavanja, istražnih i sudskih postupaka protiv počinitelja »uvrede Veličanstva« bilo je odmah od početka Kraljevine SHS, odnosno Kraljevine Jugoslavije. Bili su obično intenzivirani u vrijeme političkih obračuna s oporbom bilo koje vrste, primjerice 1925, kad je režim započeo obračun s Hrvatskom republikanskom seljačkom strankom i njezinim vodstvom, kao i nakon proglašenja šestojanuarske kraljeve diktature 1929. No, valja reći, da su sudski postupci, kao i kazne zbog »uvrede Veličanstva«, u određenim prilikama, primjerice prigodom regentova ili kraljeva rođendana, ili nekog državnog blagdana, pa i zbog političkih zbivanja, bili relativno često obustavljani ili abolirani. No, već je i policijska ili žandarska istraga, iza koje je slijedio krivični sudski postupak, dakle, samo prijetnja kaznom bila kažnjavanje. Kad se uz to spomene da je bilo i ubijenih zbog istog delikta – bez sumnje se može zaključiti da se radilo o teškom kažnjavanju. To više, što se najčešće radilo o verbalnom prekršaju, deliktu počinjenom u svađi ili pijanstvu ili, znatno rjeđe, tijekom političke agitacije za oporbene stranke.

Ovaj rad pokušaj je da se na temelju dostupnoga izvornoga arhivskog gradiva u glavnim crtama ukaže na taj u povijesnoj literaturi zanemaren problem. Pitanje je zapravo zaobiđeno, vjerojatno zbog procjene da se radi o nebitnom detalju iz političke povijesti između vladajućih struktura i oporbe, odnosno o za historiografiju nevažnom detalju u prikazu postupka vlasti spram učinitelja takve vrste prestupa. Sudeći prema dostupnim izvorima – sačuvanim u raznim fondovima, odnosno, zbirkama u Hrvatskom državnom arhivu u Zagrebu, bez obzira na to što su manjkavi, pogotovo što se tiče vremenskog kontinuiteta i mogućnosti ustanovljavanja konačnog broja slučajeva, postupci i kazne zbog »uvrede Veličanstva« diljem Hrvatske, od početka Kraljevstva (Kraljevine) SHS pa zasigurno do smrti kralja Aleksandra I. Karađorđevića listopada 1934, nisu bili sporadična pojava.³ Zbog toga zadržat ću se više na opisu pojedinih slučajeva, kako bih time ukazala i na rasprostranjenost i na varijante postupka spram učinitelja takve vrste prijestupa. Uz to, ograničit ću se na razdoblje do 1929. zbog prostora ovog rada. No, još je jedan razlog takvom pristupu. Nakon proglašenja diktature, donošenja *Zakona o kraljevskoj vlasti*, pooštavanja *Zakona o zaštiti države* i ustroja Državnog suda za zaštitu države u Beogradu,⁴ pred kojim se sudilo i za »uvredu Veličanstva«, ustaljena je praksa pooštrena.⁵ Međutim, spisi Suda za zaštitu države su danas nedostupni jer se nalaze u Beogradu; isto tako nisu dostupni niti spisi sudova, koje

² L. Margetić – H. Sirotković, 1988, 242 i d.

³ Radi se o izvješćima upravnih vlasti – općinskih poglavarstava, kotarskih predstojništava, Predsjedništva Zemaljske vlade za Hrvatsku i Slavoniju u Zagrebu, zatim žandarskih postaja, Štaba IV. žandarmerijske brigade iz Zagreba, uprave policije, državnih odvjetništava. Uz to, sačuvani su i neki spisi sa sudskih procesa zbog »uvrede Veličanstva« pred Sudbenim stolom u Varaždinu, Zagrebu i Ogulinu. U daljem tekstu bit će navedena njihova signatura.

⁴ L. Margetić – H. Sirotković, 1988, 253 i d.

⁵ Za sada nisu dostupni podaci, a nema ih ni u literaturi, u kojoj je mjeri u drugim dijelovima Kraljevstva/Kraljevine SHS »uvreda Veličanstva« bila raširena i kako je bila kažnjavana. Stoga bi valjalo usporediti situaciju u Hrvatskoj s drugim dijelovima države. Isto tako bi valjalo istražiti kako se takva uvreda kažnjavala u susjednim državama gdje je također uspostavljen diktatorski režim – u Mađarskoj, Kraljevini Italiji, itd.

je Sud za zaštitu države ovlastio za suđenja, a dostupno arhivsko gradivo je fragmentarno i zahtijevalo bi opsežna daljnja istraživanja.⁶

Na početku Kraljevstva SHS, ustrojenog 1. prosinca 1918, »uvreda Veličanstva«, odnosno države, kažnjavala se odmah i bez sudske procedure. O tome svjedoči podatak da je potpu-kovnik Petar Teslić u okolici Bjelovara kažnjavao s dvadesetpet batina one koji bi viknuli »Živjela republika« i »Dolje kralj«. Zbog takva postupka protiv P. Teslića je pokrenuta istraga, ali on nije bio kažnjen. No, unatoč toj istrazi i izjavama ovlaštenih predstavnika vlasti da se mora postupati prema zakonu može se pretpostaviti da je takvih slučajeva bilo još, jer je u karadorđevićevskoj kraljevini vrijedilo više pravo sile nego snaga prava.⁷

Tijekom 1919. a i u 1920, dok još nije bilo spomenute zakonske regulative, provedeni su i sudski postupci protiv učinitelja, ali budući da su 1920. godine bili raspisani i održani prvi izbori za državnu Narodnu skupštinu, regent Aleksandar je velik broj optuženika pomilovao, pa su bili oslobođeni i postupka i kazne.⁸ Za ilustraciju navest ću samo nekoliko primjera.

Na prijavu kolege s posla zbog »uvrede Veličanstva« pokrenut je sudski postupak rujna 1919. protiv financijskog stražara Vinka Conelia iz Bjelovara. Postupak je u nedostatku dokaza obustavljen ožujka 1920, ali istraženičnik nije zbog toga dobio niti ispriku, niti odštetu.⁹ Protiv trojice seljaka – Tome, Josipa i Janka Drvodelića iz Taborišta – pokrenut je postupak pred Sudbenim stolom u Zagrebu zato što su 1919. u vrijeme novačenja uvrijedili kralja; postupak protiv njih je, nakon pomilovanja, obustavljen polovicom 1920.¹⁰ Pomilovan je kolovoza 1920. i gradonačelnik u Kraljevici, tridesettrogodišnji apotekar Hanibal Capponi, koji je na prijavu svojih političkih protivnika optužen da je izjavio kako se kralj ne smije miješati u smjene vlada.¹¹ Zbog »uvrede Veličanstva«, učinjene potkraj studenoga 1919, protiv dvadesetsedmogodišnjeg seljaka Franje Spevca iz okolice Lobora vodio se sudski postupak pred Sudbenim stolom u Zagrebu sve do travnja 1925, kad je iz nepoznatih razloga obustavljen.¹² Dugo se godina vukao i slučaj Tome Dobrenića i njegovih petnaestak rođaka i suseljana iz sela Bučica pokraj Gline, koji su se istaknuli u otporu tog sela žandarima, kad su ovi potkraj rujna 1920. hvatali vojne bjegunce i pri tom ranili nekoliko seljaka. U žandarskoj prijavi je navedeno da su optuženici uvrijedili i kralja, pa se sudski postupak vodio sve do veljače 1929, kada je obustavljen.¹³

⁶ Crvena pomoć Jugoslavije, organizacija koja je vodila statistiku o sudskim procesima i kaznama zbog političkih optužbi, u jednom svom tajnom izvješću (danas se nalazi u Arhivu Jugoslavije u Beogradu: CPJ, MF 84/709) iznosi podatak da je 1929. dr. Milan Šimić, odvjetnik (ali ne navodi od kuda je), osuđen od Državnog suda za zaštitu države u Beogradu na deset godina robije zbog uvrede kralja; za 1932. u istom se izvješću kaže da je u Zagrebu osuđen zbog »uvrede vladaoca« Josip Janeček i to na tri mjeseca zatvora. T. Stojkov (1969, 179) piše da je iz statističkih izvještaja žandarmerijskih četa i to varaždinske, petrinjske, zagrebačke, bjelovarske, ogulinske za 1932. vidljivo da je na području njihova uredovanja u tijeku te godine 129 osoba optuženo za »uvreda Veličanstva«; u 1933. takvih je osoba na istom području bilo 98.

⁷ Horvat, 1942/1992., 63. Taj je slučaj dobio medijsku pozornost – o njemu je, npr., pisao zagrebački »Jutarnji list«, 22. i 24.I.1919. (članci »Načela i batine« i »Istraga radi batinjanja u Bjelovaru«).

⁸ HDA, PRZV 6-14 10036 Prs/1921.

⁹ HDA, SSZ, I 3149/1920.

¹⁰ HDA, SSZ, I 3384/1920.

¹¹ HDA, SSZ, I 4270/1920.

¹² HDA, SSZ, I 340-1925.

¹³ HDA, SSZ, I 5993/1920.

Slično su prošli i mnogi drugi optuženici diljem Hrvatske, iako su neki od njih bili pomilovani, ili je protiv njih obustavljen postupak nakon kraćeg vremena: npr., krčmar Anton Bistrović iz Varaždina, seljak Mijo Crljenjak iz okolice Križevaca, klesar Dragutin Crnković iz Lokava, Petar Bubalo, seljak iz Zaklopače, Vojin Bulajić, glazbenik iz Slatine, Petar Čorak, seljak iz Vrhovina, Martin Cvetnić iz Banove Jaruge i Ivan Lilak iz Rečice, Mato Crnčić iz Pavličana kod Čazme, itd. Svi su oni bili optuženi da su uvrijedili kralja Petra I. Karađorđevića ili regenta Aleksandra; uvrede su bile izrečene u pijanstvu, u krčmi, u svadi sa susjedima ili poznanicima, a uglavnom su se svodile na psovke.¹⁴

Pozornosti organa vlasti u pogledu »uvrede Veličanstva« bili su u to vrijeme podvrgnuti i neki politički čelnici, pa kao najistaknutiji primjer navodim slučaj Stjepana Radića, vođe Hrvatske republikanske seljačke stranke (HRSS), koji je, među ostalim, optužen pred Sudbenim stolom u Zagrebu u ljeto 1920. i za »uvredu Veličanstva«. Iako ga Sudbeni stol u svojoj presudi zbog toga nije izričito osudio, može se pretpostaviti da je odmjereni kazna od dvije i pol godine državnih uza, te post i samicu na dan 1. prosinca u tijeku izdržavanja kazne, bila izrečena i za tu optužbu. I Radić je, kao i mnogi drugi, te godine ukazom regenta Aleksandra pomilovan i oslobođen svake krivnje, i to dan prije održavanja parlamentarnih izbora, ali to dakako nije umanjilo dotadašnji oštar postupak vlasti spram njega.¹⁵

Kasnije, a osobito nakon donošenja Vidovdanskog ustava, postupak protiv počinitelja delikta uvrede veličanstva bio je detaljno razrađen, iako je i nadalje bilo obračuna s učiniteljima i bez suda i bez suđenja.¹⁶ Razmjere praćenja i raširenosti spomenutog delikta pokazuju i tjedna, polumjesečna, mjesečna, polugodišnja i godišnja izvješća žandarskih postaja i kotarskih predstojništava, odnosno njihovih nadređenih, od Pokrajinske uprave za Hrvatsku i Slavoniju sa sjedištem u Zagrebu, putem velikih župana Zagrebačke oblasti, do Štaba Četvrte armijske oblasti i Štaba Četvrte žandarmerijske brigade, koji su imali sjedišta u Zagrebu.¹⁷

Među njima su i izvješća Kraljevskoga zemaljskoga statističkog ureda u Zagrebu; taj je ured, čini se, redovito slao izvješća Zemaljskoj vladi o »zločinu uvrede Veličanstva«, pa je tako izvijestio da je u siječnju 1924. na području Hrvatske i Slavonije bilo 24 »uvrede Veličanstva« (najviše, po 4 u Lici – Krbavi i u Virovitici), u veljači ih je bilo 11 (po tri u Bjelovaru i Križevcima), a u ožujku te godine bilo ih je 16.¹⁸ U tromjesečnom izvješću o političkoj situaciji upućenom 16. travnja 1924. velikom županu Zagrebačke oblasti, 9. žandarmerijski puk u Zagrebu istaknuo je da je na području nadležnosti puka bilo 9 slučajeva »uvrede Veličanstva« i da su svi krivci uhićeni i »predani nadležnoj vlasti«.¹⁹ Mjesec dana kasnije isti je puk izvijestio velikog župana u Zagrebu da je bilo 9 »uvreda Veličanstva« od prošlog izvješća.²⁰

¹⁴ O postupcima protiv njih spisi se čuvaju na i. mj.

¹⁵ B. Janjatović 1997.

¹⁶ U tom je smislu zanimljiv spis registriran u Predsjedništvu Zemaljske vlade br. 6-14 8931 Prs 1921, koji se čuva u HDA; u spisu se predlaže dokućne preventivne cenzure tiska, ali se insistira na praćenju i kažnjavanju »uvrede vladaoca« ili drugih članova kraljevske kuće.

¹⁷ Npr., HDA, grupa XXI, inv. br. 853 (PRZV 6-14 8430/1923. i 10417/1923.), gdje se kaže da su tijekom listopada 1923. bile 3 »uvrede Veličanstva« na području zagrebačke žandarmerijske čete, »u reonu stanice Karlovac jedna«, na području bjelovarske žandarmerijske čete tri, u kotaru Slavonski Brod dvije, u kotaru Vinkovci i Irigu po jedan slučaj, u Crikvenici, Kraljevici, Čavlima, Generalskom stolu, Rakovici i Perušiću također jedan.

¹⁸ HDA, grupa XXI, inv. br. 800.

¹⁹ HDA, grupa XXI, inv. br. 818.

²⁰ Isto.

Uobičajeni postupak protiv učinitelja uvrede veličanstva tekao je uglavnom na sljedeći način. Kad bi prijavitelj, a mogao je to biti posvađeni susjed, član obitelji, žandar, policajac, javio žandarskoj postaji ili upravnim vlastima (kotarskom predstojništvu) da je taj i taj učinio »zločin uvrede Veličanstva«, čelnik žandarske ili policijske postaje, kao i kotarski predstojnik, mogao je narediti uhićenje počinitelja. Obično bi to uređivanje bilo popraćeno pljuskama ili batinama kao sredstvom uvjeravanja u nedvojbenu krivnju. Uhićenik je potom mogao biti zadržan u zatvoru na temelju mandatne kazne od osam ili najviše četrnaest dana. Nakon toga slijedila je prijava državnom odvjetništvu i nadređenima. Primjerice, žandarska postaja slala bi prijavu Štabu Četvrte žandarmerijske brigade, koja je za područje Hrvatske i Slavonije imala sjedište u Zagrebu, a kotarski predstojnik Predsjedništvu Zemaljske vlade, zatim Pokrajinske uprave, odnosno nakon njezina ukidanja velikom županu Zagrebačke oblasti. Oni su zatim izvješćivali svoje nadređene, ali je tek Ministarstvo unutrašnjih poslova u Beogradu davalo odobrenje za pokretanje krivičnog postupka.

Razgranatost postupka, očito posljedica učestalosti takvih verbalnih delikata, vidi se i u činjenici da su u tu svrhu bili tiskani posebni obrasci na kojima su navođeni osnovni podaci o učinitelju i činu. Tim se obrascima tražilo odobrenje od Ministarstva unutrašnjih poslova u Beogradu za pokretanje krivičnoga sudskog postupka. To je Ministarstvo odgovaralo na istom obrascu samo negacijom u slučaju da nije odobrilo pokretanje postupka, odnosno afirmacijom, ako ga je prihvatilo. Za sada se ne može utvrditi zašto je prihvaćalo ili zašto je odbijalo krivični postupak, ali je očito da je postupalo raznoliko; možda je u spisu bilo i dodatne dokumentacije koja bi mogla pružiti širi uvid u razloge odluke. Ni prijavitelji ni ministarstvo se nisu upuštali u opsežnija objašnjenja na samom obrascu, ali su zato spisi o postupku, ako je bio pokrenut, mogli biti opsežni i suđenja su trajala i po nekoliko godina. Nedvojbeno je, da je tek nakon odobrenja Ministarstva unutrašnjih poslova sljedio krivični postupak protiv počinitelja »uvrede Veličanstva« pred redovnim sudom.²¹

Za argumentaciju ovih tvrdnji ovdje ću navesti neke primjere nasilja i sudskih postupaka spram učinitelja »uvrede Veličanstva«. Ti primjeri pokazuju sličan, tj. represivan odnos vlasti spram počinitelja, ali su i pored sličnosti svi slučajevi svaki na svoj način posebni.

Dva su dana – od 24. do 26. kolovoza 1921. žandari u općinskom zatvoru u Topuskom zlostavljali Nikolu Vukinavca iz Hrvatskog sela zato što je izjavio da je radićevac i zato što je vrijeđao kralja. Postupak protiv njega je nastavljen i kasnije, pa je trajao još i 1923, ali nema podataka kako je završen.²²

Jedan od najdrastičnijih slučajeva u povodu »uvrede Veličanstva« dogodio se u selu Bobovcu kod Sunje. Ovdje je 14. rujna 1921, u vrijeme tek proglašene šestomjesečne žalosti za umrlim Petrom I. Karadževićem, obilježen crkveni blagdan i seljaci su, kako je već bio ustaljeni običaj kad se slavio takav god, plesali u kolu. Seoski žandari su ih upozorili da prestanu s kolom, ali su se seljaci oglušili na taj zahtjev. Zbog toga je sljedećeg dana došao u selo odred žandara s namjerom da uhiti »izgrednike«. Tom su prigodom žandari pucali, i ustrijelili postolara Nikolu Čičića. Slučaj je izazvao pozornost čelnikâ Hrvatske seljačke stranke, dr. Ivana Pernara i dr. Dragutina Hrvoja. Oni su stigli u Bobovac da izvide situaciju, pa su protiv njih žandari podnijeli krivičnu prijavu, ali nema podataka jesu li Per-

²¹ Takvi su obrasci sačuvani u HDA, grupa XXI.

²² HDA, PRZV 6-14 14402 Prs 1921.

nar i Hrvoj bili kažnjeni.²³ Pokrenuta je i istraga protiv žandara koji je pucao, te je ustanovljeno da upotreba oružja nije bila potrebna, niti opravdana; no, nema podataka je li na kraju žandar kažnjen, a o ubijenom i njegovoj obitelji vlasti nisu vodile računa.²⁴

Na prijavu svoga političkog protivnika, člana Demokratske stranke, stradao je radićevac, krčmar Grga Štajduhar iz Divjaka, tadašnja općina Skrad, otac šestero djece. On je optužen, a zatim i predan u uze kotarskog suda u Delnicama, zato što je u siječnju 1921, prema navodu prijavitelja, vrijeđao kralja i Srbe. Optužnica protiv njega je podignuta pred Sudbenim stolom u Ogulinu u drugoj polovici veljače 1922. Kad je optužnicu potvrdio Sudbeni stol u Zagrebu, provedena je početkom studenoga rasprava i Štajduhar je osuđen na 200 dinara globe, koja se imala upotrijebiti za održavanje popravilišta, kaznionica i sudskih zatvora. U slučaju neutjerivosti globe, ona se pretvarala u tromjesečni zatvor. Kaznu je potvrdio i Stol sedmorice u Zagrebu.²⁵

Žandarska postaja u Sopju kraj Virovitice poslala je prijavu o »uvredi Veličanstva«, koju je počinio Stjepan Mapko iz Starina, kotarskom predstojniku, nadležnom Sudbenom stolu i državnom odvjetniku 24. svibnja 1921. Njega je optužio žandar te postaje, pa je prijava za vlasti bila neupitna. Iako se tijekom postupka žandar povukao, a S. Mapko odbio optužbu, prijava je dostavljena na navedene adrese; nema podataka kako je slučaj završen.²⁶

Protiv župnika Petra Mihinića iz Pitomače podnesena je prijava zbog »uvrede Veličanstva« lipnja 1921. Kako su ga vlasti ocijenile i kao »protudržavni element«, spomenuta je prijava trebala biti novi povod za obračun s njim. No, u srpnju 1921. svjedoci su povukli svoje iskaze protiv župnika, pa je postupak obustavljen.²⁷

U svom tjednom izvješću o političkoj situaciji, veliki župan virovitičke županije i grada Osijeka, upućenom Zemaljskoj vladi u Zagrebu 22. srpnja 1921, ovaj je dužnosnik napisao da su trojica seljaka – Imbro Sloboda iz Đakova, Teodor Živković iz Čenkovaca i Nikola Burazović iz Petrijevac, te seljanka Manda Prosić iz Dalja učinili »zločin uvrede Veličanstva«. Svi su prijavljeni državnom odvjetništvu, a spomenuta trojica su uz to i osuđena na po četrnaest dana zatvora na temelju policijske odluke. Nema podataka kako je cijeli slučaj završen.²⁸

Na prijavu žandarmerijske postaje u Letovaniću od 22. rujna 1921. i pod optužbom da su vrijeđali kralja Petra I. i kralja Aleksandra I. Karađorđevića uhićeni su i predani u zatvor u Sisku seljaci Gabrijel Kolarić i Dragutin Radošević iz Letovanića. Nema podataka kako je postupak protiv njih završen, ali se može pretpostaviti da su bili kažnjeni. Oni su pjevali: »Petar je mrel, a ovaj je bolestan, mi ga nećemo, sada su naša prava.«²⁹

Redarstveno povjerenstvo u Senju izvijestilo je Predsjedništvo Zemaljske vlade dopisom od 24. rujna 1921. da je nastavnik Petar Šimatić u školskom predavanju izrazito kritički govorio i o kralju Petru I. i o kralju Aleksandru I. Ne temelju te prijave pokrenuta je istraga protiv tog nastavnika, pa je on za kaznu bio otpušten iz službe. Državni se odvjetnik zadovoljio tom kaznom, uz obrazloženje da ne može pokrenuti postupak samo na temelju izjava.³⁰

²³ Oni su svoj izvještaj o događaju u Bobovcu objavili u listu »Hrvat«, 30. rujna 1921.

²⁴ HDA, PRZV 6-14 15025 Prs 1921.; 16220 Prs 1921., 691 Prs i 692 Prs /1922.

²⁵ HDA, SS Ogulin, I 520/1921.

²⁶ HDA, PRZV 6-14 8098 Prs 1921.

²⁷ HDA, PRZV 6-14 12064 Prs /1921.

²⁸ HDA, PRZV 6-14 11951 Prs 1921.

²⁹ HDA, PRZV 6-14 15482 Prs 1921.

³⁰ HDA, PRZV 6-14 16122 Prs 1921.

Josip Margušić i Grga Matijašić iz Makova blizu Siska bili su travnja 1922. osuđeni zbog »uvrede Veličanstva«; prvi je kažnjen s 14 dana zatvora, a drugi je morao platiti 200 dinara globe i bio je predan kotarskom predstojniku u Sisku na daljnji postupak.³¹

Prijava protiv S. Radića zbog »uvrede Veličanstva« bilo je i u ovom razdoblju. Tako je zagrebačka policija izvijestila 11. lipnja 1922. Pokrajinsku upravu u Zagrebu da je on na glavnoj godišnjoj skupštini Matice hrvatske održao govor u kojem je vrijeđao kralja. Nema podataka je li procedura protiv S. Radića vođena i dalje, ali je u istom policijskom izvješću istaknuto da je skupština bila raspuštena, tj. da nije održana do kraja.³²

Zbog povika »Dolje kralj!«, »Dolje dinastija!«, »Dolje dinastija Karađorđevića!« koji su se čuli na proslavi *Hrvatskog sokola* održanoj 11. lipnja 1922. u Zagrebu po kratkom je postupku zabranjeno *Društvo Hrvatica Katarina Zrinjska*. Očito je zagrebačka policija procijenila da je to bila »uvreda Veličanstva«, pa je u svom izvješću zatražilo od Pokrajinske uprave da donese tu zabranu.³³

Zato što je u svađi sa susjedom, 17. listopada 1922, nazvala kralja Aleksandra I. opančarom – Mara Haramina, četrdesetgodišnja seljakinja iz Banske Gorice, i u to vrijeme majka troje djece, bila je potkraj veljače 1924. po odluci zagrebačkog Banskog stola podvrgnuta suđenju pred Sudbenim stolom u Varaždinu i kažnjena s godinu dana zatvora i sa 100 dinara globe. Budući da se njezin odvjetnik žalio na visinu kazne, a ona u međuvremenu postala majkom još šestoro djece, jer je trudnoćom odgađala odlazak u zatvor, kaznu nije ni počela izdržavati. M. Haramina se zatim žalila kralju i kad je on boravio na Bledu, išla ga osobno moliti za milost. Slučaj se otegnuo sljedećih nekoliko godina. Tek posljednjeg dana prosinca 1930. M. Haramina je pomilovana i oslobođena krivnje.³⁴

I tijekom 1923. te 1924. bilo je mnogo slučajeva »uvrede Veličanstva« diljem Hrvatske, ali, kako to pokazuje dostupno arhivsko građivo, ipak nije bilo težih kazni, iako su mnogi prijavljeni slučajevi nakon odobrenja Ministarstva unutrašnjih poslova u Beogradu bili predani sudovima na redovni postupak. Pokazuju to i podaci o 141 slučaju »uvrede Veličanstva« tijekom 1923. i 1924. godine u raznim krajevima Hrvatske, a sačuvani su na jednom mjestu, i to u spomenutim obrascima, na kojima je državno odvjetništvo tražilo odobrenje od rečenog ministarstva za pokretanje krivičnog postupka. Radilo se i sada ponajviše o seljacima, ali su bili prijavljeni i brojni drugi stanovnici Hrvatske, od istaknutih do manje poznatih političara i narodnih zastupnika, od urednika novina do učenika, rudara, itd.

Navesti ću nekoliko primjera. Zbog »uvrede Veličanstva« prijavio je Antuna Pavlovića iz Križovljanskog Virja državnom odvjetništvu u Varaždinu početkom travnja 1923. Petar Kos, koji je, čini se, s ovim bio u svađi zbog bicikla (a optužio je Pavlovića i za krađu istoga). Za svjedoke je naveo dvojicu seljaka, od kojih je jedan bio član Demokratske stranke. Na temelju te prijave pokrenut je, nakon odobrenja Ministarstva unutrašnjih poslova, krivični postupak. Zakazivana je nekoliko puta glavna rasprava pred Sudbenim stolom u Varaždinu, ali se slučaj otegnuo zbog pravnih razloga (optuženi nije dobio optužnicu, itd.), a i zbog činjenice da je Pavlović u međuvremenu oputovao u Kanadu. Na kraju je, početkom rujna 1929, pomilovan, a da se nije ni utvrdilo je li uopće učinio verbalni delikt.³⁵

³¹ HDA, PRZV 6-14 4301/Prs 1922.

³² HDA, PRZV 6-14 6162/ Prs 1922.

³³ HDA, PRZV 6-14 6164/Prs 1922.

³⁴ Brojni spisi o tom slučaju čuvaju se u HDA, SSV, I 1091/1923.

³⁵ HDA, SSV, I 310/1923.

Rudolf Matašić, općinski načelnik iz Šišljevića, bio je suspendiran od službe i plaće zato što je u srpnju 1923, kad su u to mjesto stigle fotografije kralja Aleksandra, rekao da se takve nalaze u svakom nužniku u Beogradu. On se branio da je tu inkriminaciju izmislio općinski bilježnik, njegov politički protivnik, ali mu obrana nije pomogla i protiv njega je zbog »uvrede Veličanstva« podnesena prijava državnom nadodvjetništvu u Zagrebu; nema podataka kako je slučaj završen. Te je godine bilo još nekoliko sličnih slučajeva u Udbini, Malom Lugu, Zagrebu, Otočkoj Dubravi,³⁶ Čavlima,³⁷ Crikvenici,³⁸ itd .

Trodnevnom zatvoru nakon učinjene uvrede, pa zatim istražnom zatvoru od nekoliko mjeseci tijekom 1925. u Sudbenom stolu u Varaždinu, kad je postupak protiv njega odobrilo Ministarstvo unutrašnjih poslova, bio je izložen Stjepan Fajfarić iz Biškupca. On je potkraj siječnja 1924, kad je nekim poslom bio u Varaždinu, pijan psovao »otadžbinu i kralja Petra I.«, pa su istražitelji pronašli već broj svjedoka protiv njega. Budući da svjedoci nisu dolazili na zakazane rasprave, cijeli se postupak otegao nekoliko godina. Na kraju je spomenuti optuženik početkom veljače 1929, na temelju ukaza kralja Aleksandra I. oslobođen krivnje i daljnjeg suđenja.³⁹

Kotarska oblast iz Kostajnice izvjestila je 8. veljače 1924. pokrajinskog namjesnika za Hrvatsku i Slavoniju u Zagrebu da je kotarski predstojnik s 300 dinara globe kaznio kolovođe u narodnom kolu pred crkvom, i to zato što je netko od igrača uzviknuo »Dolje kralj«. ⁴⁰

Travnja 1924, dvadesetgodišnji seljak Karlo Grubač iz Glibokog broda u blizini Vojnića vrijeđao je u općinskom poglavarstvu kralja Petra I., psujući ga zato što je po naredbi općinskih činovnika morao izvaditi putovnice za svoju stoku kako bi je mogao odvesti na sajam. Kotarski predstojnik je za počinitelja odmah izrekao kaznu od četrnaest dana zatvora i prijavio ga državnom odvjetništvu. Optužnica protiv Grubača, po svoj prilici nakon spomenute procedure, podignuta je pred Sudbenim stolom u Zagrebu 26. kolovoza 1926. Taj je sud sredinom veljače 1927. odredio da se rasprava održi pred sudom u Ogulinu. Održane su dvije rasprave, prva početkom studenoga 1927, a druga, nakon što su pozvani novi svjedoci, sredinom travnja 1928. Grubač je osuđen na godinu dana zatvora i 100 dinara sudskih pristojbi. Posredstvom svog odvjetnika, dr. Zdravka Lenca, Grubač je uložio žalbu na Stol sedmorice u Zagrebu; ovaj je održao raspravu u drugoj polovici rujna 1928. i oslobodio Grubača kazne zatvora zbog toga što je utvrđeno da je Grubač pozvan na saslušanje godinu dana nakon učinjena djela, pa je bila nastupila zastara krivnje. Ipak je platio 50 dinara sudskih pristojbi. ⁴¹

Srpnja 1924, Bartol Hudj, četrdesetdevetogodišnji seljak iz Bedenca, prema prijavi financijske kontrole, vrijeđao je kralja. To se dogodilo kad je financijska kontrola došla da počupa veću količinu neovlasno posađena duhana na njegovu imanju. ⁴² B. Hudj je kolo-

³⁶ HDA, grupa XXI. inv. br. 911.

³⁷ HDA, PRZV 6-14 9097/ Prs 1923. Učinitelj Stjepan Mohorić iz Hrastenice bio je osuđen na 14 dana zatvora i prijavljen Državnom odvjetniku u Ogulinu.

³⁸ HDA, PRZV 6-14 9698/ Prs 1923. Tu se govori da je Franjo Samardžić, financijski potpreglednik kažnjen s 14 dana zatvora i prijavljen je državnom odvjetništvu zbog uvrede veličanstva listopada 1923. U rujnu je zbog poklika »Živjela hrvatska republika« kažnjen Ivan Kovač i predan sudu.

³⁹ HDA, SSV I 91/1924.

⁴⁰ HDA, grupa XXI., inv. br. 835.

⁴¹ HDA, SS Ogulin I 265/1927; grupa XXI., inv. br. 905.

⁴² Sadnja duhana bila je u Kraljevini SHS proglašena državnim monopolom, pa su seljaci često stradali zbog neovlasne sadnje. Usp., o tome B. Janjatović, 1993, gdje je navedena i druga literatura.

voza te godine ispitan u Ivancu; branio se da nije psovao kralja, nego svoga susjeda Kralja, koji je dao počupati duhan. Takva mu obrana nije pomogla i protiv njega je podignuta optužnica početkom ožujka 1925. pred Sudbenim stolom u Zagrebu, koji je za glavnu raspravu delegirao Sudbeni stol u Varaždinu. Glavna se rasprava protiv Hudja trebala održati u travnju 1926, ali pozvani svjedoci nisu došli. Za »uvredu Veličanstva« B. Hudj bio je amnestiran 1929, ali je potkraj kolovoza te godine osuđen na tri tjedna teške tamnice zbog optužbr da je prigodom sukoba s financima pozivao ostale seljake na bunu.⁴³

Ivan Genc, tridesetsedmogodišnji seljak iz Gorenca, bio je predan sudu zbog »uvrede Veličanstva« potkraj 1924. Njega je optužnica, a podignuta je pred Sudbenim stolom u Zagrebu na temelju dopuštenja Ministarstva unutrašnjih poslova, teretila da je 30. ožujka 1924. u Bednji, prigodom izbora općinskog odbora, rekao da neće »priseći tom kralju vlahu, pošto ni njegovi zademasti Srbi neće za njega priseći«. Sudbeni stol u Zagrebu je delegirao za glavnu raspravu Sudbeni stol u Varaždinu; rasprava je održana 20. travnja 1926, ali je optuženik pušten zato što su svjedoci povukli optužbu.⁴⁴

Potkraj 1924, u Karlovcu je zbog »uvrede Veličanstva« stradao i jedan žandar. Radilo se o Predragu N. Prodanoviću, koji je tek dvadesetak dana obavljao žandarsku službu. Mladi žandar htio se prošetati po gradu u žandarskoj odori. Kad mu to pretpostavljeni nisu dopustili, vrijeđao je kralja; odmah je bio otpušten iz službe i predan sudu.⁴⁵

U 1923. i 1924. bilo je nekoliko slučajeva »uvrede Veličanstva« na osebujan način, tj. trganjem ili oštećivanjem fotografija kralja Aleksandra u školskim knjigama. Studenoga 1923. je utvrđeno da je u školi u Gornjim Bogičevcima pokraj Nove Gradiške u školskim knjigama oštećena fotografija kralja Aleksandra I., pa je zbog toga pokrenuta istraga, ali nema podataka kako je slučaj završen.⁴⁶ Tijekom veljače 1924, ustanovljeno je da je 31 učenik stručne škole u Vrbovcu ošteti kraljeve fotografije u školskim udžbenicima. Učelnike je pokušao zaštititi i ravnatelj škole i njihovi roditelji, no zbog toga su i oni i učenici kažnjeni. Uhićena su 23-ojica učenika te 18 odraslih. Novčanom kaznom kažnjen je općinski bilježnik, a protiv komandira žandarske postaje podnesena je prijava i upućena njegovim nadređenima, jer se, čini se, priklonio mišljenju ravnatelja škole.⁴⁷ Žandarska patrola pronašla je polovicom travnja 1924. u Sevnici, blizu Marije Bistrice, oštećenu fotografiju kralja Aleksandra u školskoj čitanci. Ustanovila je da su to učinili četrnaestogodišnji učenici Josip Bajs i Josip Kurešić. Budući da su bili maloljetni, nije ih prijavila državnom odvjetništvu, nego redovnom sudu u Donjoj Stubici. Nema podataka kako je završio taj slučaj, ali se može pretpostaviti da su roditelji spomenutih učenika bili pozvani na sud, a vjerojatno i kažnjeni.⁴⁸

Tijekom 1925. bilo je također više slučajeva »uvrede Veličanstva«. Vjerojatno je bila pojačana pozornost vlasti spram počinitelja tog delikta, jer je to bilo vrijeme novoga obračuna vladajućih struktura s Hrvatskom republikanskom seljačkom strankom i njezinim vodstvom, a navlastito s čelnikom te stranke Stjepanom Radićem. On je, kao što je pozna-

⁴³ HDA, SSV I 818/1925.

⁴⁴ HDA, SSV I 641/1925.

⁴⁵ HDA, grupa XXI, inv. br. 921.

⁴⁶ HDA, PRZV 6-14 10219/ Prs 1923.

⁴⁷ HDA, grupa XXI, inv. br. 920.

⁴⁸ HDA, grupa XXI, inv. br. 865 (izvješće Zagrebačke žandarmerijske čete velikom županu Zagrebačke oblasti br. 517 od 18.IV.1924). Slično se dogodilo i veljače te lipnja 1924. u Vrbru pokraj Nove Gradiške odnosno u Blaguši pokraj Kašine. (HDA, grupa XXI, inv. br. 898 i 866).

to, bio u zatvoru više od pola godine, zajedno s drugim članovima vodstva svoje stranke. Među inkriminacijama protiv njega državni je odvjetnik naveo i »uvredu Veličanstva« i to učinjenu u nekoliko navrata.⁴⁹

Početkom siječnja 1925, uhićeni su Ivan Robić, narodni zastupnik s liste HRSS-a iz Buševca, a zatim i Stjepan Plepelić iz Plesa, Imbro Lacković iz Velike Mlake i Rasim Bećiragić iz Velike Gorice i osuđeni na po četranaest dana zatvora zato što su ismijavali uređivanje vlasti prigodom premetačina stanova članova te stranke i vikali »Živjela republika!«⁵⁰

Posljednik Josip Šorf iz Dubrave prijavio je siječnja 1925. zbog uvrede kralja gostioničara Jakoba Vulića iz Obrovca; uvreda je izrečena travnja 1924, ali nema podataka zašto je do prijave došlo nekoliko mjeseci kasnije. Vulić je uhićen i protiv njega je poveljen postupak, ali nema podataka kako je cijeli slučaj završen.⁵¹

Na temelju anonimne prijave, optužen da je u obiteljskoj svađi vrijeđao kralja, stradao je i pedesetogodišnji pekar-gostioničar Ivan Čar iz Gornje Bedekovčine. Najprije je odsjeo mjesec i pol dana u zatvoru – od 10. siječnja do 19. veljače 1925. – a zatim je, nakon odobrenja Ministarstva unutrašnjih poslova optužen 13. listopada 1925. pred Sudbenim stolom u Varaždinu. Potkraj rujna 1926. održana je rasprava no on je bio oslobođen krivnje, jer da je djelo počinio u pijanom stanju. No, državni odvjetnik u Varaždinu nije bio zadovoljan oslobađajućom presudom i početkom svibnja 1927. uložio je ništovnu žalbu o sudbini koje nema daljnjih podataka.⁵²

Bolto Kovačićek, četrdesetsedmogodišnji seljak iz Vrbove pokraj Velikog Trgovišta, bio je tijekom veljače 1925. pritvoren u kotarskom sudu u Zlataru zato što je u krčmi, pijan, vrijeđao kralja. Potkraj ožujka 1925, na temelju odobrenja Ministarstva unutrašnjih poslova pokrenut je protiv njega krivični postupak i 31. svibnja te godine je podignuta i optužnica pred Sudbenim stolom u Zagrebu. Taj je sud očito imao mnogo posla s istragom protiv S. Radića i drugih članova vodstva HRSS-a, pa je delegirao Sudbeni stol u Varaždinu da obavi glavnu raspravu. Godinu dana kasnije, tj. svibnja 1926, Kovačićek je pušten od daljnje suđenja zato što pozvani svjedoci nisu bili suglasni u izvjava protiv njega.⁵³

Protiv Josipa Horvatića iz Zagreba odobreno je pokretanje krivičnog postupka zbog uvrede veličanstva svibnja 1925. On je u krčmi u Samoboru pred Stjepanom Palinićem, koji je odobravao njegove riječi, među ostalim, psovao kralja. Zbog toga je odmah uhićen zajedno sa spomenutim Palinićem; bio je kažnjen sa šest dana zatvora, koje je izrekao kotarski predstojnik. Nema podataka kako je slučaj završen.⁵⁴

U isto su vrijeme sin i snaha tužili Agatu Srkulj iz Kraljevih Novaka kod Sesveta da je vrijeđala kraljicu Mariju kad je ova rodila. Kotarski je predstojnik odobrio uhićenje, ali se u istrazi ništa nije moglo dokazati, osim činjenice da je osumnjičena živjela u mržnji s prijaviteljima.⁵⁵

⁴⁹ B. Janjatović 1996.

⁵⁰ HDA, grupa XXI, inv. br. 950.

⁵¹ HDA, inv. broj 1063.

⁵² HDA, SSZ I 18/1925.

⁵³ HDA, SSV I 820/1925.

⁵⁴ HDA, grupa XXI, inv. br. 1069. Horvatić je izrazio i mišljenje da će biti potvrđeni mandati izabranih hrvatskih zastupnika s liste Hrvatske republikanske seljačke stranke u državnoj Narodnoj skupštini (izabranih u veljači 1925), da će doći do autonomije Sudbenog stola u Zagrebu, da »crni kralj Karađorđ« ne može biti okrunjen u Zagrebu, a psovao je majku ne samo kralju nego i Nikoli Pašiću i Svetozaru Pribičeviću.

⁵⁵ HDA., grupa XXI, inv. br. 1070.

Dragutin Broz iz Vrapča osuđen je u lipnju 1925. na četrnaest dana zatvora zato što je uvredio kraljicu Mariju. Kaznu je izrekao kotarski predstojnik, koji je ujedno slučaj prijavo državnom nadovjetništvu. Nema podataka kako je slučaj završen.⁵⁶

Protiv dr. A. Magdića i još devet osoba iz Varaždina i drugih mjesta, zbog uvrede kralja i drugih članova kraljevske kuće u lipnju 1925, Pokrajinska uprava u Zagrebu podnijela je zahtjev državnom nadovjetništvu za pokretanje postupka, ali nema podataka kako je slučaj završen.⁵⁷

Na temelju *Zakona o zaštiti javne bezbednosti i poretka u državi*, odnosno njegove primjene u pogledu uvrede veličanstva stradali su novinari, kao i političke organizacije i istaknuti, pa i manje poznati političari te pristalice pojedinih političkih stranaka. Zbog uvrede monarhije zabranjena je početkom studenog 1923. *Omladinska borba*, glasilo Saveza radničke omladine, a isto se tijekom 1927. godine dogodilo *Organizovanom radniku*, koji je izlazio u Zagrebu kao glasilo Međusaveznog sindikalnog odbora, poznatijeg pod imenom Nezavisni sindikati.⁵⁸ Zbog uvrede kralja, tijekom 1925, pokrenut je i postupak protiv nekoliko urednika zagrebačkih listova. Tako je u siječnju vođen postupak protiv urednika lista *Slobodni dom*, glasila Hrvatske republikanske seljačke stranke, Rudolfa Hercega, zbog članka objavljenog 1. siječnja te godine.⁵⁹ Protiv urednika lista *Hrvat*, Tatalović-Tomića, u veljači 1925, pokrenut je sličan postupak, ali nema podataka kako je slučaj završen.⁶⁰ Osmog svibnja 1925, zaplijenjen je letak – izborni proglas Nezavisnih radnika, odnosno Ivana Krndelja, nositelja liste s obrazloženjem da je njime učinjena uvreda vladara, jer se u letku tvrdi da su monarhije i velikosrpski hegemonizam glavni krvci za progon Hrvata, nacionalnih manjina i radničke klase, a posebno su bile za državnog tužitelja inkriminirane riječi »klika dvora – kamarila«.⁶¹

Zaključak

I na kraju, da zaključim: problem istraživanja »uvrede Veličanstva« u Kraljevstvu/Kraljevini SHS, odnosno Kraljevini Jugoslaviji ostaje i dalje otvoren. Budući da je oporba karadorđevićevskom državnom ustroju u Hrvatskoj bila najorganiziranija i najizrazitija u cijeloj Kraljevini SHS učestalost »uvrede Veličanstva« bila još jedan znak raspoloženja hrvatskog stanovništva spram države i karadorđevićevske kraljevine, a postupci i kazne koji su slijedili bili su još jedna potvrda da vladajuće strukture ne dopuštaju nikakav otpor ili izražavanje nezadovoljstva uspostavljenom državnom ustroju. Postupci i kazne žandara, policije, upravnih i sudskih vlasti spram počinitelja »uvrede Veličanstva« zahvatili su sve slojeve hrvatskog stanovništva. Ponajviše su stradali seljaci, kao najbrojniji dio hrvatskog naroda, ali i radnici, trgovci, činovnici, odvjetnici, svećenici, učitelji, itd. Stradali su pretežito odrasli muškarci, ali i žene i maloljetnici. Bili su zahvaćeni i članci i članstvo oporbenih političkih stranaka. I na primjerima postupaka i kažnjavanja počinitelja »uvrede Veličanstva« u Kraljevstvu/Kraljevini SHS, odnosno Kraljevini Jugoslaviji bilo je očigledno da se radi o represivnom nadzoru države nad stanovništvom Hrvatske.

⁵⁶ HDA, grupa XXI, inv. br. 1067.

⁵⁷ HDA, grupa XXI, inv. br. 1068.

⁵⁸ HDA, SSZ I 4672/1923, I 1359, 2163, 3970, 5098/1927.

⁵⁹ HDA, grupa XXI, inv. br. 1075.

⁶⁰ HDA, grupa XXI, inv. br. 1064.

⁶¹ HDA, SSZ I 2911 i 2952/ 1925.

Literatura

1. Rudolf Horvat, *Hrvatska na mučilištu*, Zagreb 1942. i 1992.
2. Bosiljka Janjatović, *Stjepan Radić: progoni, suđenje i ubojstvo 1919.-1928. godine*, »Radovi, Zavod za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu«, 29/1996, 217-236.
3. Bosiljka Janjatović, *Državne uze, post i samica: suđenje Stjepanu Radiću 1920. godine*, »Časopis za suvremenu povijest«, 1/1997., 97-127.
4. Lujo Margetić – Hodimir Sirotković, *Povijest država i prava naroda SFR Jugoslavije*, (dio: Državnopravni razvitak stare jugoslavenske države [1918.-1941.]), Zagreb 1988.
5. Todor Stojkov, *Opozicija u vreme sestojanuarske diktature 1929.-1935.*, Beograd 1969.

Kratice

HDA – Hrvatski državni arhiv
 Prs – Predsjedništvo
 PRZV – Predsjedništvo Zemaljske vlade
 SS – Sudbeni stol
 SSZ – Sudbeni stol Zagreb
 SSV – Sudbeni stol Varaždin

Zusammenfassung

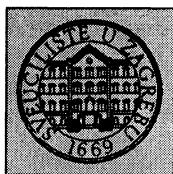
»Majestätsbeleidigung«: ein Verbrechen höheren Grades in Kradjordjevićs Königreich

Im Königreich der Serben, Kroaten und Slowenen, vom Anfang dieses Staates im Dezember 1918, als die Ausgestaltung der unitaristisch-zentralistischen Regierungsstruktur begann, wurden der König und Regent nicht nur als Synonyme des Staates, sondern auch als unantastbar und oberhalb des Gesetzes angesehen. Die »Majestätsbeleidigung«, Verbalinjurie, wurde zu Beginn des Staates mit Prügelstrafe geächtet. Schon im Laufe von 1919 und 1920 begann man jedoch Untersuchungs- und Gerichtsverfahren gegen den Täter zu führen. Nach Verabschiedung der Verfassung im Sommer 1921 und des Gesetzes über den Schutz des Staates, begann man dieses Delikt zu untersuchen, gerichtlich zu verfolgen und als Straftat zu ahnden, sogar als Verbrechen höheren Grades. Es wurde auch ein Vorgehensmechanismus gegenüber dem Täter ausgearbeitet: kein einziger Fall konnte ohne die Genehmigung des Ministeriums des Innern in Belgrad vom Gerichtsverfahren ausgenommen oder gerichtlich verfolgt werden. In diesem Artikel wird aufgrund fragmentarischen urkundlichen Quellenmaterials auf das Verfahren gegen die Täter der »Majestätsbeleidigung« hingewiesen.

FILOZOFSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU
ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST
INSTITUTE OF CROATIAN HISTORY
INSTITUT FÜR KROATISCHE GESCHICHTE

RADOVI

30

ZAGREB 1997.

Izdavač
Zavod za hrvatsku povijest
Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

Za izdavača
Stipe Botica

Redakcija
Branka Boban
Neven Budak
Mirjana Gross
Franko Mirošević
Iskra Iveljić
Nikša Stančić
Božena Vranješ-Šoljan

Urednički kolegij
Ivo Goldstein
Marijan Maticka
Mario Strecha

Izvršni urednik
Mario Strecha

Adresa uredništva
Zavod za hrvatsku povijest, Filozofski fakultet Zagreb, Ivana Lučića 3
tel. 385 1/ 6120 150, 6120 166, fax. 385 1/ 6156 879
Časopis izlazi jednom godišnje. Izdavanje časopisa sufinancira
Ministarstvo znanosti i tehnologije Republike Hrvatske.

Rješenjem Republičkog komiteta za prosvjetu, kulturu, fizičku i tehničku kulturu SR Hrvatske
br. 6859/1 od 5.X.1982. časopis »Radovi« oslobođen je plaćanja poreza na promet proizvoda.

Časopis je registriran u Ministarstvu znanosti i tehnologije
Republike Hrvatske pod brojem UP-547/2-84-1984.

Tehnički urednik
Krešo Turčinović

Naslovna stranica
Iva Makvić

Lektura i korektura
Ljiljana Cikota

Prijevod sažetaka na engleski jezik
Marina Denona-Krsnik

CIP – Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i sveučilišna biblioteka, Zagreb

UDK 949. 75

RADOVI 30

/ [uređivački odbor Ivo Goldstein... et al.]. – Zagreb
: Zavod za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta, 1997.
– 372 str. ; 24 cm

– Summaries.

ISBN 0353-295X

Kompjutorski slog i prijelom
Krešo Turčinović

Tisak
KRATIS – Zagreb

Tiskanje završeno u ožujku 1998. godine

Naklada
500 primjeraka